

Retencja wodna i prawo wodne – zadania urzędów w związku z art. 234. Jak naliczać opłaty związane ze stanem wody? Kto wydaje decyzje dotyczącą kąpielisk? Jak radzić sobie z konfliktami sąsiedzkimi w przypadku zmiany stanu wody na gruncie? Jak rozwiązać problemy dotyczące rowów melioracyjnych? Zakres działań poszczególnych organów w obrębie Prawa wodnego

Wideoszkolenie PCC Poland kierujemy do wszystkich osób, które zajmują się szeroko pojętym działaniem w ramach Prawa wodnego, np.: zajmują się kwestią deszczówki, naliczaniem opłat za wodę i w ramach retencji wodnej, mają w swoich obowiązkach rozwiązywanie i reagowanie na spory sąsiedzkie spowodowane podtopieniami związanymi ze zmianą stanu wody na gruncie, np. podczas budowy, uprawy pól, a także problemem niewysychających kałuż

W Polsce może zabraknąć wody - przyczyna: brak retencji. Dowiedz się z nami, jakie kroki należy podjąć!

Nawet jeżeli zakres Twoich obowiązków jest minimalnie związany z Prawem wodnym, to warto posłuchać rad doświadczonego praktyka. Nasza ekspertka zdradzi, jak radzić sobie w przypadku sporów sąsiedzkich dotyczących zmian wody na gruncie, jak skutecznie sprawdzać i pilnować, by właściciele nie wprowadzali wód opadowych do kanalizacji sanitarnej oraz kto jest zwolniony z opłat retencyjnych. Podpowiemy również, jakie kroki i w jakiej kolejności należy podjąć, by uzyskać pozwolenie wodnoprawne, a także które opłaty ustala gmina. Prelegentka przedstawi również wiele ciekawych i problemowych sytuacji, z jakimi miała styczność w czasie swojej praktyki.

W programie m.in.:

- Jakie są obowiązki wójta/burmistrza/prezydenta w związku z opłatą za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej?
- Wody deszczowe na działce – zagospodarowanie/odprowadzanie tych wód przez właścicieli
- Co zrobić, jeśli podmiot nie zgadza się z wysokością opłaty i składa reklamację?
- Przykładowe naliczenia za pobór wody
- Czy obciążać cmentarze komunalne opłatą retencyjną?
- Jak postępować w przypadku podwyższenia terenu, kiedy nastąpiło naruszenie stosunków wodnych, ale nie ma szkody i nie wiadomo, czy wydawać decyzję o przywróceniu do stanu poprzedniego
- Zastosowanie prawa budowlanego w kierunku modernizacji, konserwacji cieków wodnych i urządzeń. Co jest wymagane, kiedy trzeba modernizować, kiedy nie?

Wzory pism, jakie otrzymają uczestnicy:

- RZGW i Zarządy zlewni – wykaz
- ZMNIEJSZENIE NATURALNEJ RETENCJI TERENOWEJ - opłaty naliczane przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta
- OŚWIADCZENIE (ANKIETA) o posiadaniu nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m², na której wykonywane są roboty budowlane lub istnieje obiekt budowlany trwale związane z gruntem, mające

wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej

- Obwieszczenie sprawie wpisania kąpieliska x do wykazu kąpielisk znajdujących się na terenie Miasta/Gminy
- Uchwała w sprawie: określenia wykazu kąpielisk na terenie Miasta
- Interpretacja art. 234, wyroki sądów
- Ewidencja kąpielisk oraz sposób ich oznakowania

Szczegółowy program szkolenia:

Pytania uczestników, na jakie udzieliliśmy odpowiedzi podczas ostatnich szkoleń:

- Do jakiego czasu możemy naliczyć opłatę wstecz dla podmiotu, który nie złożył oświadczenia?
- Jak naliczyć opłatę, jeżeli nieruchomość ma kilku współwłaścicieli?
- Czy w przypadku księgi wieczystej, obejmującej 7 działek ewidencyjnych, procent uszczelnienia nieruchomości należy określać dla wszystkich działek łącznie, niezależnie od tego, czy działki sąsiadują ze sobą?
- Jeśli księga wieczysta obejmuje kilka działek, to czy sumujemy ich powierzchnię, aby sprawdzić, czy posiada wymaganą wielkość?
- Czy można naliczyć opłatę, jeżeli podmiot uchyla się od złożenia oświadczenia, a nieruchomość się do tego kwalifikuje, co zostało potwierdzone kontrolą (protokół)?
- Podmiot raz złożył oświadczenie, na podstawie którego została mu naliczona opłata, ale później co kwartał już tego nie robił, pomimo upomnień i wezwań. Została wydana decyzja o naliczeniu opłaty za okres, od którego powinien płacić. Uiszczył opłatę, ale dalszych oświadczeń składać nie chce. Jak często należy wydawać decyzje? Za kwartał, czy można co roku?
- Jeżeli podmiot raz złożył oświadczenie dotyczące swojej nieruchomości i dostał informację, że jest objęty opłatą i zobowiązany do składania kwartalnych oświadczeń, ale tego nie robi, to czy można wystawić informację o naliczeniu co kwartał na podstawie pierwszego i jedyne oświadczenia, które złożył?
- Rowy Skarbu Państwa nieujęte w ewidencji Wód Polskich. Rowy są zaniedbane. Czyją kompetencją jest wezwanie właścicieli gruntów przyległych do ich udrożnienia?
- Rów Skarbu Państwa w rzeczywistości nie istnieje. Właściciele przyległych nieruchomości wnioskuje o jego odbudowę, ponieważ zalewane są ich nieruchomości. Kto jest zobowiązany do odbudowy rowu?
- Czy trzeba naliczać opłatę, jeżeli podmiot posiada pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie do cieku wód za pomocą kanalizacji deszczowej?
- Co w sytuacji, gdy nie mamy pewności czy podmiot jest podpięty do KD? Czy możemy wysłać oświadczenie?
- Czy informacje wysyłamy i do podmiotu, i do wydziału finansowego?
- Czy informację z naliczeniem opłaty retencyjnej dla gminy wydaje wójt?
- Co, jeśli podmioty nie złożyły oświadczenia?
- Kiedy podmiot winien złożyć oświadczenie dot. zmniejszenia naturalnej retencji?
- Jeżeli w trakcie oględzin ustalamy, że zalewanie jest przez podniesiony teren, to czy zawieszamy postępowanie z przepisu art. 234 Prawa wodnego, a wszczynamy z przepisu art. 26 Ustawy o odpadach?
- Na nieruchomości jest zbiornik retencyjny, a właściciel nieruchomości sąsiedniej złożył pismo o

naruszenie stosunków wodnych, ponieważ zbiornik jest za mały i nie zbiera wody z tej nieruchomości i przelewa się przez nieruchomość? Kto powinien prowadzić postępowanie, gmina czy Wody Polskie?

- Czy gmina ponosi opłaty z tytułu zmniejszenia retencji na działce drogowej, która ma powyżej 3500 m²?
- Od kiedy należy naliczyć opłatę przedsiębiorcy, jeżeli robimy to po raz pierwszy?
- Co w przypadku, gdy podmiot nie złoży informacji o powierzchni wyłączonej?
- Czy burmistrz sam sobie wystawia informację o opłacie?
- W jaki sposób powinien postąpić organ, jeżeli ze złożonego oświadczenia wynika, że podmiot nie kwalifikuje się do opłaty? Czy organ zostawia oświadczenie czy informuje podmiot, że jest on zwolniony z opłaty?
- Co w przypadku, gdy oświadczenie złożono na dwie księgi wieczyste i zsumowano powierzchnię nieruchomości z dwóch ksiąg? Czy należy złożyć pismo o poprawę oświadczenia, ponieważ dla jednej nieruchomości jest jedna księga wieczysta? Nieruchomości z dwóch ksiąg wieczystych znajdują się obok siebie i są użytkowane przez rzez sklep wielkoobszarowy
- Co grozi gminie, która nie upomina się o składanie oświadczeń?
- Czy sumujemy powierzchnię dwóch nieruchomości jednego właściciela? Czy podlega on opłacie?
- Czy należy cofnąć się do roku 2018, jeżeli nie naliczaliśmy opłat i zaczniemy robić to dopiero w tym roku?
- Czy naliczanie opłaty wstecz nie przedawania się po upływie 5 lat?
- Czy na przedsiębiorcy ciąży obowiązek złożenia oświadczenia o zmniejszeniu retencji wody?

1. Prawo wodne w praktyce - jaki jest zakres zadań poszczególnych organów? Kanalizacja a kompetencje w ramach Prawa wodnego

- Jakie jest podział zadań w Wodach Polskich, Zarządach Zlewni i urzędach?
- Jaki jest zakres przedsięwzięć, które są kwalifikowane jako usługi wodne?
- Jakie zadania i kompetencje należą do gminy po wprowadzeniu nowego Prawa wodnego?
- Obowiązujące terminy
- Powszechne wykorzystanie wód
- Kto będzie musiał dokonać pomiaru zabetonowania powierzchni nieruchomości, tam, gdzie nie ma kanalizacji deszczowej? (jedna księga wieczysta na nieruchomość)
- Wody deszczowe na działce – zagospodarowanie/odprowadzanie tych wód przez właścicieli

2. Pozwolenia wodnoprawne - wydawanie pozwoleń, kompetencje poszczególnych jednostek, wydłużenia i przekroczenia ustaleń zawartych w pozwoleniu. Tworzenie kąpielisk

- Pozwolenia wodnoprawne – najważniejsze informacje
- Czym jest szczególne korzystanie z wód?
- Czy (i w jakich przypadkach) szczególne korzystanie z wód wymaga pozwolenia wodnoprawnego?
- Co zrobić w przypadku przekroczenia z pozwolenia wodnoprawnego?
- Co zrobić, jeśli nie ma pozwolenia wodnoprawnego?
- Przedłużenie pozwolenia wodnoprawnego
- Wyloty kontrolowane przez Wody Polskie: co zrobić, jeśli podmioty, które mają wyloty do rzeki, nie mają pozwolenia wodnoprawnego?
- Jakie wody mogą być wykorzystywane do kąpeli?

- Do kiedy ustalać sezon kąpieliskowy – uchwała
- Podanie do publicznej wiadomości – ile dni powinno być widoczne na BIP-ie?
- Jak gmina powinna prowadzić ewidencję kąpielisk?
- Jakie informacje powinna zawierać ewidencja i aktualizacja kąpielisk?
- Kto wydaje decyzje o kąpieliskach?
- Jakie organy uczestniczą obecnie w wydaniu decyzji?

3. Opłaty - wysokość, rodzaje, zastosowanie. Kiedy jakie opłaty naliczać? Kto jest z nich zwolniony? Jak je naliczać?

- Kiedy stosować opłaty podwyższone?
- Opłata legalizacyjna- możliwość zalegalizowania urządzeń wodnych - ile wynosi opłata legalizacyjna? Jaka dokumentacja jest niezbędna?
- Czy są jakieś przypadki zwolnienia z opłaty za usługi wodne?
- Czy opłaty różnią się kwartalami?
- Jak pomniejszyć opłaty w przypadkach, gdy na nieruchomości jest studzienka, a nieruchomość nie odprowadza wody deszczowej do kanalizacji zbiorczej - jaką stawkę wtedy brać pod uwagę: 10%, 30%?
- Kto jest zwolniony z opłaty 3,5 tys. (oprócz np. wszelkich nieruchomości kościelnych)?
- Co zrobić, jeśli podmiot nie zgadza się z wysokością opłaty i składa reklamację?
- W jaki sposób rozpatrywać reklamację?
- Co zmieniło się w opłatach za kanalizację deszczową na nowych zasadach?
- Jakie opłaty pobiera gmina?
- Które opłaty ustala gmina?
- Obliczanie opłaty za kanalizację deszczową: na co zwracać uwagę? Jakie informacje w tej sprawie należy wysłać do Wód Polskich?
- Naliczanie opłat: jak je naliczać; od czego zależy ich wysokość; co należy uwzględnić w naliczaniu opłaty?
- Czy jeśli trwa budowa, to już naliczamy opłaty za usługi wodne?
- Wody opadowe, a ścieki – omówienie niejasności związanych z kwestiami płatności oraz naliczaniem opłat

4. Retencja wodna - naliczanie opłat retencyjnych. Kiedy i jak należy je naliczać? Kto jest z nich zwolniony? Omówienie problematycznych przypadków

- Jak naliczyć opłatę, jeżeli nieruchomość ma kilku współwłaścicieli?
- Do jakiego czasu możemy naliczyć opłatę wstecz dla podmiotu, który nie złożył oświadczenia?
- Czy w przypadku księgi wieczystej, obejmującej 7 działek ewidencyjnych, procent uszczelnienia nieruchomości należy określać dla wszystkich działek łącznie, niezależnie od tego, czy działki sąsiadują ze sobą?
- Jeśli księga wieczysta obejmuje kilka działek, to czy sumujemy ich powierzchnię, aby sprawdzić, czy posiada wymaganą wielkość?
- Czy można naliczyć opłatę, jeżeli podmiot uchyla się od złożenia oświadczenia, a nieruchomość się do tego kwalifikuje, co zostało potwierdzone kontrolą (protokół)?
- Podmiot raz złożył oświadczenie, na podstawie którego została mu naliczona opłata, ale później co

kwartał już tego nie robił, pomimo upomnień i wezwań. Została wydana decyzja o naliczeniu opłaty za okres, od którego powinien płacić. Uiszczył opłatę, ale dalszych oświadczeń składać nie chce. Jak często należy wydawać decyzje? Za kwartał, czy można co roku?

- Jeżeli podmiot raz złożył oświadczenie dotyczące swojej nieruchomości i dostał informację, że jest objęty opłatą i zobowiązany do składania kwartalnych oświadczeń, ale tego nie robi, to czy można wystawić informację o naliczeniu co kwartał na podstawie pierwszego i jedyne oświadczenia, które złożył?
- Czy urząd musi wysłać powiadomienia do właściciela nieruchomości powyżej 3500m² o wystawienie oświadczeń?
- Czy zgodnie z przepisem art. 552 ust. 2b pkt 2 składanie oświadczeń następuje 30 dni od dnia, w którym upłynął ostatni dzień przypadający na koniec kwartału?
- Czy jeżeli kończy się pierwszy kwartał, to podmiot ma jeszcze miesiąc na złożenie oświadczenia?
- Jakie są obowiązki wójta/burmistrza/prezydenta w związku z opłatą za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej?
- Czy w przypadku parkingu jest obowiązek naliczania opłat za zmniejszenie retencji?
- Opłaty retencyjne – co, jeśli Kowalski nie zgadza się z naszą informacją, jakie są podstawy nieuwzględnienia reklamacji? Czy na naszą decyzję służy skarga do sądu?
- Współpraca z księgowością czy i kiedy wpłynęły opłaty retencyjne
- Czy obciążać cmentarze komunalne opłatą retencyjną?
- Art. 270 ust. 7. Wyjaśnienie problemów dotyczących retencji i opłat retencyjnych w przypadku, kiedy obiekt zajmuje więcej niż 70 % działki. Jak w praktyce ma wyglądać naliczanie opłat? Uczestnicy otrzymają dodatkowo wzór decyzji
- Jak ustalić wysokość opłaty za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie tej retencji przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej?

5. Naruszenie stanu wody na gruncie – jak radzić sobie z konfliktami? Na co zwrócić uwagę w czasie prowadzenia postępowania? Jakie są obowiązki urzędnika w tym przypadku? Omówienie sytuacji problemowych

- Jeżeli skarżący wykonał na swojej (zalewanej) nieruchomości zagłębienia, w których gromadzi się woda naturalnie spływająca z działki sąsiedniej, to czy można uznać, że nie doszło do zmiany stosunków wodnych? Czy doszło z winy skarżącego?
- Jeśli ktoś już raz złożył wniosek o zalewanie i została wydana decyzja o umorzeniu sprawy, gdzie nie została stwierdzona zmiana stanu na gruncie, to czy możemy znów złożyć wniosek o zalewanie?
- Czy można umorzyć postępowanie, jeżeli podczas prowadzonego postępowania wynikły nowe okoliczności i stwierdzono, że zalewanie może powodować rów, który kiedyś istniał na działce sąsiedniej, a następnie przekazać sprawę do Wód Polskich?
- Na podstawie pozwolenia gmina ma obowiązek usuwania zatorów - zespół krajobrazowy. Kto odpowiada za naprawę skarpy rzeki?
- Jakie organy, instytucje, dokumenty mogą posiadać/zawierać dane pomocne w celu określenia warunków hydrogeologicznych danego terenu, ilości opadów czy udowodnienia stronie niezgodnego z przepisami podwyższenia terenu danej nieruchomości (poza biegłym z dziedziny hydrogeologii),
- Zakres kompetencji Wód Polskich, nadzoru budowlanego i wójta; jaki jest rzeczywisty zakres

kompetencji poszczególnych organów administracji, a kiedy sprawa winna trafić do sądu cywilnego?

- Instrumenty, jak prowadzić całe postępowanie, kto jest stroną w postępowaniu – czasem stroną nie jest właściciel i ta odpowiedzialność się rozmywa. Co w takich sytuacjach?
- Na jakie aspekty zwrócić uwagę w przedmiotowym postępowaniu?
- Wszelkie kwestie związane z podwyższeniem terenu, nawiezieniem ziemi i/lub gruzu po podwyższeniu dużej działki woda znacząco zmieniała bieg, są zalania – jak powinno przebiegać całe postępowanie w takiej sytuacji
- Kwestia włączenia fotografii przedłożonej przez jednego z wnioskodawców do materiału dowodowego – jakie "cechy" musi spełniać dokumentacja zdjęciowa przekazana przez stronę, by mogła stanowić dowód w sprawie?
- Sąsiedzkie kłótnie o spływ/spadki wody z posesji na posesję sąsiada, co zrobić w takiej sytuacji?
- Podniesienie terenu sąsiada, podmywanie przez sąsiada. Rozwiązania
- Jak zatrzymać konflikty sąsiedzkie choćby na czas trwania postępowania?
- Jakie są sposoby/drogi "ugodowego" rozwiązania sporów sąsiedzkich w tym zakresie?
- Czy za wydanie przedmiotowej decyzji konieczne jest uiszczenie przez stronę opłaty skarbowej - jeśli tak, to w jakiej wysokości?
- Zatwierdzanie ugód
- Obowiązki właściciela gruntów co do zakłóceń stosunków wodnych; jak egzekwować przywrócenie stosunków do stanu poprzedniego? Jak to wytknąć właścicielowi/ temu kto zakłóci stan prawny?
- Stosowanie art. 234 obecnie obowiązującego Prawa wodnego, przykłady orzeczeń związanych z tym artykułem.
- Jak postępować w przypadku podwyższenia terenu, kiedy nastąpiło naruszenie stosunków wodnych, ale nie ma szkody i nie wiadomo, czy wydawać decyzję o przywróceniu do stanu poprzedniego
- Jak postępować w przypadku zalewania sąsiedzkiego spowodowanego: zabudowaniem otwartego rowu melioracyjnego biegnącego wzdłuż prywatnej działki przez sąsiada, który jednak twierdzi, że co prawda rów zabudował ale wprowadził rury; rozgraniczaniem działek, które spowodowało zmianę stanu wód; odprowadzaniem wód deszczowych na sąsiednie działki
- Problem związany ze spływającymi zabrudzonymi, zanieczyszczonymi wodami z jednej posesji, na drugą, które zagrażają ujęciu wody pitnej, np. studni sąsiada Prowadzenie postępowania / wydawanie decyzji dotyczących zmiany stosunków wodnych na gruntach - Wydawanie decyzji związanych z ustalaniem stosunków wodnych – cała procedura i uzasadnianie
- Omówienie casusów, np.: Według Pana X (zamieszkującego na danym terenie od kilku lat) jego sąsiad (budujący się w bieżącym roku na tym samym obszarze) nawiózł ziemię z budowy drogi na swoją działkę, podwyższając teren oraz powodując zmianę stosunków wodnych - zalewanie działki Pana X- jako dowód przedkłada fotografie - stan ogrodu i działki sprzed i po nawiezieniu ziemi. Powszechnie wiadomym jest, że działka Pana X położona jest na terenie narażonym na naturalne zalewanie również z innych kierunków (nieruchomości), obszar cechuje się podwyższonym poziomem wód gruntowych, z tendencją do podtopień. Zarzuty Pana X dotyczą z jednej strony nawiezienia przez Pana Y ziemi w ilości przekraczającej ustawowe 200 kg na m² i podniesienia rzędnych terenu (niezgodnego z pozwolenia budowlanego), a z drugiej zalewania działki Pana X wodami opadowymi z działki Pana Y.

6. Urządzenia wodne i własność wód - omówienie problemów związanych z rowami melioracyjnymi od a do z. Kto za nie odpowiada?

- Rowy Skarbu Państwa nieujęte w ewidencji Wód Polskich. Rowy są zaniedbane. Czyją kompetencją

jest wezwanie właścicieli gruntów przyległych do ich udrożnienia?

- Rów Skarbu Państwa w rzeczywistości nie istnieje. Właściciele przyległych nieruchomości wnioskuje o jego odbudowę, ponieważ zalewane są ich nieruchomości. Kto jest zobowiązany do odbudowy rowu?
- Na podstawie pozwolenia wodnoprawnego gmina zobowiązana jest do konserwacji rowu na gruncie prywatnym w zakresie koszenia, odmulania i usuwania zatorów. Kto w takiej sytuacji odpowiada za usuwanie śmieci w rowie?
- Procedura wynikająca z art. 29 – własność wód i obowiązki właścicieli
- Zastosowanie prawa budowlanego w kierunku modernizacji, konserwacji cieków wodnych i urządzeń. Co jest wymagane, kiedy trzeba modernizować, kiedy nie?
- Do czyich kompetencji należy rozróżnianie urządzeń wodnych; co zrobić z 50. czy 60 letnimi urządzeniami wodnymi, znajdującymi się na terenach prywatnych – nikt ich nie konserwuje, łąki zarastają, leżą ugięte, urządzenia niszczeją, co można zrobić w takich sytuacjach, jak egzekwować należytą konserwację
- Kto obecnie odpowiada za udrożnienie rowów?
- Czy odprowadzanie deszczu do rowu wymaga pozwolenia wodnoprawnego?
- Rowy, które mają nieuregulowany stan prawny (stare kanały, rowy bez nazwy, nieujęte w wykazach katastralnych, niebędące melioracją szczegółową); kto powinien nimi zarządzać i dbać o ich należytą konserwację?
- Utrzymanie rowów melioracyjnych, drenowni, rozróżnianie urządzeń wodnych, konserwacja
- Jak rozwiązać problem nieczyszczonych/niedorzecznych rowów?
- Co zrobić w przypadku, kiedy nie ma spółek wodnych? Kto powinien wykonywać czyszczenie rowów?
- Wody opadowe - Skierowanie wód opadowych z rynien budynku na sąsiednią działkę – co z tym robić
- Problemy związane z punktowym zalewaniem po ulewnych deszczach – ludzie nie pozwalają budować rowów na prywatnych posesjach i nie dają możliwości przeprowadzenia prac konserwacyjnych w przypadku rowów już istniejących, co powoduje zalewanie – jak sobie z tym radzić

7. Spółki wodne

- Jakie są zasady funkcjonowania spółek wodnych?
- Pomoc finansowa dla spółek wodnych na bieżące utrzymanie wód z gminy
- Jakie są zasady udzielania dotacji, tryb postępowania i sposób rozliczania?

Prowadzący:

Inspektor w urzędzie miasta, pracownik samorządowy od 2009, od 2012 roku zajmuje się m.in. ustawą Prawo wodne, w tym prowadzi postępowania dotyczące zmiany stanu wody na gruncie. Absolwentka Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, kierunek "Inżynieria środowiska", posiada tytuł Specjalisty Prawa Wodnego.

Prawa autorskie do niniejszego programu przysługują Private Corporate Consulting Sp. z o.o. Udostępnianie, kopiowanie i przerabianie niniejszego programu bez pisemnej zgody Private Corporate Consulting Sp. z o.o., zagrożone jest odpowiedzialnością karną oraz cywilną